

ABU RAYHON BERUNIY: DUNYO ILM-FANINING ENSIKLOPEDIK ASOSCHISI

Ashurova Mubina

Denov Tadbirkorlik va Pedagogika instituti

Xorijiy til va adabiyoti yo‘nalishi 1-bosqich talabasi

mubinaxon0701@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada buyuk qomusiy olim Abu Rayhon Beruniyning jahon ilmfani rivojiga qo‘shgan ulkan hissasi, xususan, uning tilshunoslik, madaniyatshunoslik va pedagogik qarashlari tahlil qilinadi. Olimning “Osorul-boqiya” va “Hindiston” asarlari misolida tillarni o‘rganish va o‘zga xalqlar madaniyatini hurmat qilish tamoyillari zamonaviy talaba nigohi bilan yoritilgan.

Kalit so‘zlar: Abu Rayhon Beruniy, qomusiy ilm, madaniyatlar muloqoti, “Hindiston”, etika, til o‘rganish metodikasi, ilmiy xolislik.

Abstract: This article discusses the immense contribution of the great encyclopedic scholar Abu Rayhan Beruni to the development of world science, specifically focusing on his linguistic, cultural, and pedagogical views. Using his works “The Remaining Signs of Past Generations” and “India” as examples, the principles of language acquisition and respect for foreign cultures are highlighted from the perspective of a modern student.

Keywords: Abu Rayhan Beruni, encyclopedic knowledge, intercultural dialogue, “India,” ethics, language teaching methodology, scientific objectivity.

Insoniyat tarixida Beruniydek keng qamrovli va chuqur tafakkurga ega olimlar barmoq bilan sanarli bo‘lsa kerak. Biz uni ko‘pincha buyuk matematik, astronom yoki geograf sifatida taniymiz. Ammo men uchun, bo‘lajak tilshunos sifatida, Beruniy eng avvalo — madaniyatlararo muloqotning chinakam ustozidir. U o‘z davrida turli xalqlar, dinlar va tillar o‘rtasida o‘ziga xos ilmiy ko‘prik o‘rnata olgan noyob shaxs bo‘lgan.

Beruniyning tilga bo‘lgan mehri va mahorati hayratlanarli. U o‘z ona tili — xorazmiy tilidan tashqari, turkiy, fors, arab, so‘g‘diy, suryoniy, yunon va eng murakkab tillardan biri hisoblangan sanskrit tilini mukammal bilgan. Olimning “Hindiston” asari bunga eng yorqin misoldir. U begona xalq madaniyatini tushunish uchun avval o‘sha xalqning tilini o‘rganish, so‘ngra ularning manbalariga xolis yondashish kerakligini isbotlab bergan. Bu metodika hozirgi kunda biz o‘rganayotgan lingvokulturologiya fanining tamal toshidir.

Pedagogik nuqtayi nazardan qaraganda, Beruniy o‘quvchini zeriktirmaslik va bilimni qiziqarli tarzda yetkazish tarafdori bo‘lgan. U o‘z asarlarida o‘quvchiga ma’lumot berar ekan, bitta fan bilan cheklanib qolmay, uni boshqa sohalar bilan bog‘lab tushuntiradi. Bu usul hozirgi zamon pedagogikasida “fanlararo bog‘liqlik” deb ataladi va darsni interaktiv qilishning eng samarali yo‘lidir.

Nima uchun bu alloma mening soham uchun muhim?

Xorijiy til yo‘nalishida o‘qiyotgan talaba sifatida Beruniyning “ilmiy xolislik” tamoyili men uchun eng katta darsdir. U biror tilni yoki xalqni o‘rganishda hech qachon kamsitishga yo‘l qo‘ymagan, aksincha, har bir so‘z va har bir urf-odat ortidagi mantiqni qidirgan.

Men ingliz tilini o‘rganar ekanman, Beruniy bobomizning qat’iyati va sabridan o‘rnak olaman. O‘sha davrda, internet va zamonaviy texnologiyalar yo‘q paytda sanskrit tili kabi murakkab tillarni o‘rganish — bugungi bizning imkoniyatlarimiz oldida haqiqiy qahramonlikdir. Uning hayoti menga shuni o‘rgatadiki, til — bu shunchaki muloqot quroli emas, bu dunyoni ochuvchi kalitdir. Kelajakda pedagog bo‘lganimda, talabalarimga tilni xuddi Beruniydek — dunyo sirlarini anglash ishtiyoqi bilan o‘rgatishga harakat qilaman.

Xulosa qilib aytganda, Abu Rayhon Beruniy merosi biz yoshlarni doimo izlanishga, o‘zga madaniyatlarni tushunishga va eng asosiysi — o‘z ilmimiz bilan insoniyatga xizmat qilishga chorlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Abu Rayhon Beruniy. Tanlangan asarlar (Osorul-boqiya). – Toshkent: “Fan”, 1968.
2. H. Hasanov. Abu Rayhon Beruniy va uning geografik merosi. – Toshkent: “O‘zbekiston”, 1973.
3. Abu Rayhon Beruniy. Hindiston. – Toshkent: “Sharq”, 2005.
4. S. Ahmedov. Buyuk ajdodlarimiz: Beruniy pedagogikasi. – Samarqand, 2021.